

ОҚУЛЫҚ

А.Н. Ағыбаев

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ

ЕРЕКШЕ БӨЛІК

АЛМАТЫ
ЖЕТИ ЖАРҒЫ

CNT121FA05Q L2999-00001

ӘОЖ 343 (075)
КБЖ 67.408 я 7
А 23

*Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультетінің
Ғылыми кеңесінің шешімімен басуға ұсынылған.*

Пікір жазған

С.С. Молдабаев – заң ғылымдарының докторы, профессор

Ағыбаев А. Н.

А 23 Қылмыстық құқық: Ерекше бөлік: Оқулық. – Алматы: Жеті
Жарғы, 2015. – 608 бет.
ISBN 978-601-288-104-2

Кітап 2014 жылы қабылданған Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексінде жазылған оқу материалдары Ерекше бөліктің жүйелеріне сәйкес баяндалады. Ерекше бөліктің әрбір тарауы бойынша оларға жалпы сипаттама беріле отырып, сол тарауға кіретін жекелеген құрамдарға талдау жасалады, бұрынғы Қылмыстық кодексте болмаған жана құрамдардың мазмұнын ашуға ерекше мән беріледі.

Бланкеттік диспозицияға негізделген құрамдар үшін құқықтық-нормативтік актілердің атауы да көрсетілді. Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігі бойынша 1997 жылғы Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі негізінде оқулық мемлекеттік тілде төртінші рет, 1997–2011 жылдың наурызына дейінгі Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне енген өзгертулер мен толықтырулар ескеріле отырып, жарық көріп отыр.

Енді 2014 жылы қабылданған Қылмыстық кодексіне негізделген жана оқулық құқықтану мамандығы бойынша оқитын жоғары оқу орындарының студенттеріне, докторанттарға, анықтама, тергеу, прокуратура, сот органдары қызметкерлеріне арналған.

ӘОЖ 343 (075)
КБЖ 67.408 я 7

ISBN 978-601-288-104-4

© Ағыбаев А.Н., 2015
© «Жеті Жарғы» ЖШС., 2015

Бірінші тарау

ҚЫЛМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚТЫҢ ЕРЕКШЕ БӨЛІГІНІҢ ТҮСІНІГІ ЖӘНЕ ОНЫҢ МАҢЫЗЫ

Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігі қылмыстық құқық бұзушылықтың жеке түрлеріне қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылық негіздерін және осы қылмыстардың құрамының белгілерін, сондай-ақ оған тағайындалатын тиісті жаза түрлерін белгілейтін нормалардың жиынтығы болып табылады.

Қылмыстық құқықтың Жалпы бөлігінде қылмыстық құқық бұзушылық туралы ұғым, жаза түрлерінің тізбегі, қылмыстық құқық бұзушылық үшін жауаптылықтан және жазадан босатудың жалпы принциптері (қағидалары) сөз болса, ал Ерекше бөлікте қоғамға нақты қандай қауіпті іс-әрекеттің қауіпті қылмыстық құқық бұзушылық болатыны, жасалған қылмыстық құқық бұзушылыққа қылмыстық құқықтың Жалпы бөлігінің нормаларымен белгіленген нақты бір жаза түрін тағайындау мәселелері қарастырылады. Қылмыстық құқықтың Жалпы және Ерекше бөлігі өзара тығыз байланыста болады, осы екі бөлімнің жиынтығы Қазақстан Республикасының қылмыстық құқығын құрайды. Қылмыстық құқықтың өзін Жалпы және Ерекше бөлік деп бөлудің себебі, осы пәнді ғылыми-әдістемелік тұрғыдан терең оқытудың қажеттігінен туындап отыр. Өйткені Қылмыстық құқықтың Жалпы бөлігіндегі теориялық мәселелерді Ерекше бөліктің әрбір бабы бойынша тағы да қайталамау үшін, сондай-ақ Ерекше бөліктегі жеке қылмыстық құқық бұзушылықтардан құрамының белгілерін қайталап сипаттап жатпау үшін осы пән екі бөлікке бөлініп оқытылады. Негізінен алғанда Жалпы және Ерекше бөлік тұтастай бір қылмыстық құқық ғылым пәнін құрайды.

Жалпы және Ерекше бөліктің бірлігі сот тәжірибесінде айқын көрінеді. Жалпы бөліктің нормаларын басшылыққа алмайынша, Ерекше бөліктің нормаларын қолдану мүмкін емес, немесе керісінше, Ерекше бөлік нормалары болмаса, Жалпы бөлік нормаларының іске асырылуы мүмкін емес.

Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігінде көрсетілген Қылмыстық құқықтың нақты белгілі бір бабы бойынша қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігінде көрсетілген қылмыстық жауаптылыққа тарту үшін Жалпы бөлікте көрсетілген нормаларға соқпай өтуге болмайды. Мысалы, кінәнің нысандары және олардың мазмұны, қылмыстық құқық бұзушылық үшін

Бірінші тарау

Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігінің түсінігі және оның маңызы 3

§1. Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігінің маңызы және қылмысты дұрыс саралаудың әділсоттылықты жүзеге асырудағы маңызы 6

§2. Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігінің жүйелері 8

Екінші тарау

Жеке адамға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар 9

§1. Жалпы сипаттамасы 9

§2. Өмірге қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы 11

§3. Адам өлтіру 14

§4. Денсаулыққа қарсы қылмыстардың жалпы сипаттамасы және түрлері 28

§5. Жеке адамның бостандығына қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар 44

§6. Жеке адамның ар-намысына және адамгершілігіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар 49

§7. Жыныстық қылмыстық құқық бұзушылықтар 51

Үшінші тарау

Отбасына және кәмелетке толмағандарға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар 59

§1. Отбасына және кәмелетке толмағандарға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы 59

§2. Отбасына және кәмелетке толмағандарға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жеке құрамдары 60

Төртінші тарау

Адамның және азаматтың конституциялық құқықтары мен бостандықтарына қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар 75

§1. Адамның және азаматтың конституциялық құқықтары мен бостандықтарына қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың түсінігі және түрлері 75

§2. Саяси құқықтар мен бостандықтарға қарсы қылмыстар.....	76
§3. Адамның және азаматтың әлеуметтік-экономикалық құқықтары мен бостандықтарына қарсы қылмыстар.....	85
§4. Жеке құқықтар мен бостандықтарға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар.....	89

Бесінші тарау

Бейбітшілік пен адамзат қауіпсіздігіне қарсы қылмыстар	95

§1. Бейбітшілік пен адамзат қауіпсіздігіне қарсы қылмыстардың жалпы сипаттамасы және түрлері.....	95
§2. Бейбітшілікке қарсы қылмыстар.....	97
§3. Соғыс қылмыстық құқық бұзушылықтар	100
§4. Адамзатқа қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	103
§5. Халықаралық қорғау аясындағы адамдар мен ұйымдарға қарсы қылмыс	105
§6. Әлеуметтік, нәсілдік, ұлттық, діни, тектік-топтық және рулық астамшылдықты насихаттауға немесе үгіттеуге жол бермеу жөніндегі конституциялық принципке қол сұғу.....	108

Алтыншы тарау

Мемлекеттің конституциялық құрылысы мен қауіпсіздігіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	110

§1. Мемлекеттің конституциялық құрылысы мен қауіпсіздігіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтарға жалпы сипаттама.....	110
§2. Қазақстан Республикасының сыртқы қауіпсіздігіне қарсы қылмыстар.....	111
§3. Қазақстан Республикасының саяси жүйесіне қарсы қылмыстар.....	115
§4. Қазақстан Республикасының экономикалық қауіпсіздігі мен қорғаныс қабілетіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар.....	120
§5. Мемлекет құпияларын сақтауға қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар	123

Жетінші тарау

Меншікке қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	126

§1. Меншікке қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтың жалпы сипаттамасы және түрлері.....	126
§2. Бөтеннің мүлкін талан-таражға салудың түсінігі	130
§3. Талан-тараждың нысандары.....	131
§4. Талан-тараждың түрлері.....	146
§5. Талан-тараж белгілері жоқ, меншікке қарсы пайдакүнемдік қылмыстар	148
§6. Меншікке қарсы пайдакүнемдік емес қылмыстар.....	162

Сегізінші тарау.

Ақпараттық және байланыс саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар	164

Тоғызыншы тарау

Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтар	171

- §1. Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы..... 171
- §2. Экономикалық қызмет саласындағы қылмыстардың нақты түрлері..... 172

Оныншы тарау

Коммерциялық және өзге ұйымдардағы қызмет мүдделеріне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	217

- §1. Коммерциялық және өзге ұйымдардағы қызмет мүдделеріне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы 217
- §2. Коммерциялық және өзге ұйымдардағы қызмет мүдделеріне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың нақты құрамдары 219

Он бірінші тарау

Қоғамдық қауіпсіздікке және қоғамдық тәртіпке қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	229

- §1. Қоғамдық қауіпсіздікке және қоғамдық тәртіпке қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы 229
- §2. Қоғамдық қауіпсіздікке жататын қылмыстық құқық бұзушылықтардың нақты түрлері 230
- §3. Қоғамдық тәртіпке қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар..... 271

Он екінші тарау

Халық денсаулығына және имандылыққа қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	278

- §1. Халық денсаулығына және имандылыққа қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы 278
- §2. Халықтың денсаулығына қарсы қылмыстар 279
- §3. Имандылыққа қарсы қылмыстар..... 295

Он үшінші тарау

Медициналық қылмыстық құқық бұзушылықтар	306

Он төртінші тарау

Экологиялық қылмыстар	311

- §1. Экологиялық қылмыстық құқық бұзушылықтарға жалпы сипаттама және олардың түрлері 311

§2. Экологиялық қауіпсіздікке қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар	313
§3. Суды және атмосфераны тиімді пайдалануға және қорғауға қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар.....	320
§4. Жерді, құрлықтық шельф, жер қойнауын қорғау және тиімді пайдалануға қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар	325
§5. Жануарлар дүниесін тиімді пайдалану, сақтау және қорғау ережелеріне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	329
§6. Өсімдіктер дүниесін қорғау және тиімді пайдалану ережелеріне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	334
§7. Ерекше табиғи-биологиялық түрдегі дүниелерді қорғау ережелеріне қарсы қылмыстар	337

Он бесінші тарау

Көліктегі қылмыстық құқық бұзушылықтар.....	338

§1. Көліктегі қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы	338
§2. Көліктегі қылмыстық құқық бұзушылықтардың жеке құрамдары	340

Он алтыншы тарау

Мемлекеттік қызмет пен басқару мүдделеріне қарсы сыбайлас жемқорлық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар.....	358

§1. Мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік басқару мүдделеріне қарсы сыбайлас жемқорлық және өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы және негізгі белгілері.....	358
§2. Мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік басқару мүдделеріне қарсы сыбайлас жемқорлық қылмыстық құқық бұзушылықтардың жекеленген құрамдары	361
§3. Мемлекеттік қызмет пен мемлекеттік басқару мүдделеріне қарсы өзге де қылмыстық құқық бұзушылықтар	389

Он жетінші тарау

Басқару тәртібіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	393

§1. Басқару тәртібіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы және түрлері	393
§2. Мемлекеттік органдарды басқару әрекетіне байланысты өкімет өкілдері мен басқа адамдарға қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	397
§3. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік шекарасының мызғымастығына қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар	405
§4. Ресми құжаттар мен мемлекеттік наградалардың айналым тәртібіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	409

§5. Әскери қызметке шақыру тәртібіне қарсы қылмыс	418
§6. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздеріне қарсы қылмыстар	419
§7. Басқару тәртібін қамтамасыз ететін жекелеген ережелерге қол сұғатын қылмыстар	421

Он сегізінші тарау

Әділсоттылыққа және жазалардың орындалу тәртібіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	431

§1. Әділсоттылыққа және жазалардың орындалу тәртібіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы және түрлері	431
§2. Әділсоттылықты жүзеге асыратын органдардың лауазымды адамдарының жасайтын қылмыстық құқық бұзушылықтары	434
§3. Заң бойынша әділсоттылықты жүзеге асыруға жәрдем беруге шақырылған адамдардың жасайтын қылмыстық құқық бұзушылықтары	440
§4. Сотталғандар мен басқадай қылмыстық-құқықтық күштеу шараларын өтейтіндердің жасайтын қылмыстық құқық бұзушылықтары	447
§5. Сот әділдігіне қарсы басқадай адамдардың жасайтын қылмыстары	453

Он тоғызыншы тарау

Әскери қылмыстық құқық бұзушылықтар	469

§1. Әскери қылмыстық құқық бұзушылықтардың түсінігі және жалпы сипаттамасы. Әскери қылмыстың түрлері	469
§2. Бағыныштылық тәртібіне және әскери қызметшілердің жарғылық ережелерге сай қарым-қатынасына қол сұғатын қылмыстық құқық бұзушылықтар	472
§3. Әскери қызметті өтеу тәртібіне қарсы бағытталған қылмыстық құқық бұзушылықтар	478
§4. Әскери кезекшілік және басқа да арнаулы қызмет тәртібіне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	483
§5. Қару-жарак, сондай-ақ заттар мен нәрселер, әскери мүліктерді, техниканы пайдалану мен оны сақтаудың ережелеріне қарсы қылмыстық құқық бұзушылықтар	488
§6. Белгіленген тәртіп пен әскери құпияны сақтауға қарсы қылмыстар	493
§7. Әскери лауазымды қылмыстық құқық бұзушылықтар	495
§8. Шайқас даласында және соғыс жүріп жатқан ауданда әскери қызметті атқару тәртібіне қарсы қылмыстар	499

Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігі бойынша өзін-өзі тексеру сұрақтары	502
Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігінің кейбір тараулары бойынша шешуге ұсынылған тапсырмалардың үлгілері	558
Қылмыстық құқықтың Ерекше бөлігі бойынша оқу жылына арналған сағат кестесі және лекция-семинар сабақтарды өткізу бағдарламасы (күндізгі бөлім).....	587